

Szanowni Państwo!

Symbole państwowe i samorządowe wyrażają doniosłe treści o trudnym do przecenienia znaczeniu, dlatego w świadomości każdego obywatela oraz każdej obywatelskiej wspólnoty powinny zajmować szczególnie poczesne miejsce. Nie ma czytelniejszych i lepiej rozpoznawalnych znaków, które miałyby tak dużą siłę integrującą pojedynczych ludzi i całe społeczności wokół ogólnonarodowych wartości oraz historycznego dziedzictwa.

Posiadanie niepowtarzalnych symboli państwowych (nota bene jednych z najstarszych na świecie) Polacy winni traktować jako najwyższy honor, przypominający o odpowiedzialności wobec ojczyzny, narodu, państwa, nieskończonego niemal łańcucha pokoleń przeszłych, teraźniejszych i tych, których czas na dziejowej scenie dopiero nadejdzie. Są one bowiem świadectwem i jednocześnie jedną z najważniejszych spoin jedności, tożsamości i suwerenności narodu. Niosą ze sobą wielowiekowe przesłanie przekraczające lokalne opłotki i konkretny moment historyczny, a więc uwzględniające nie tylko materialny wymiar ludzkiego bytowania. Ich przesłanie wydaje się być bogatsze niż to, co jest w stanie wyrazić słowo pisane i mówione. Są treścią i jedną z zewnętrznych manifestacji patriotyzmu.

Także symbole Belchatowa, zwłaszcza zaś jego oryginalny i budzący uzasadnione zainteresowanie najlepszych znawców przedmiotu herb, stanowią świadectwo niepowtarzalnego dziedzictwa historycznego lokalnej społeczności. Powinny jednoczyć belchatowian wokół wspólnych celów, budzić szacunek i pomnażać przywiązanie do miasta oraz idei samorządności. Jednocześnie zaś przypominać, że nasza mała ojczyzna stanowi część wielkiej narodowej wspólnoty, wzbogacając ją swoimi naturalnymi i duchowymi zasobami oraz pracą tysięcy mieszkańców.

W obszarze eksponowania symboli państwowych i samorządowych narosły przez lata liczne nieporozumienia oraz wątpliwości. Obowiązujące regulacje prawne są często niekonsekwentne, niejasne lub niepełne, co dodatkowo wzmacnia zamieszanie. Niniejsze opracowanie ma służyć wykreowaniu i utrwaleniu dobrych praktyk w zakresie używania symboli państwowych i samorządowych na terenie naszego miasta, w szczególności przez Urząd Miasta Bełchatowa oraz samorządowe jednostki organizacyjne. Kieruję je jednak do wszystkich zainteresowanych osób oraz instytucji, nie istnieje bowiem żaden przepis, który zabraniałby komukolwiek eksponowania symboli Polaków i Bełchatowa, pod warunkiem wszakże zachowania należnego dla nich szacunku. Opracowanie w sposób syntetyczny i maksymalnie przystępny prezentuje najważniejsze normy, wynikające z odpowiednich uregulowań prawnych, dobrego zwyczaju, ale także zasad, które konstytuują heraldykę i weksylologię, dwie nauki pomocnicze historii, zajmujące się badaniem różnych aspektów historii i budowy herbów oraz weksyliów. Najważniejszym punktem odniesienia stała się dla nas informacja Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli używania symboli państwowych przez organy administracji publicznej. Ta cenna publikacja, do której lektury gorąco zachęcam, ukazała się w Warszawie w kwietniu 2005 r. Mimo upływu dekady, wiele ważnych wniosków kontroli wciąż pozostaje aktualnych. Wykaz innych materiałów, które wykorzystano na potrzeby niniejszego opracowania, znajduje się w załączeniu.

Uprzejmie proszę, by podane normy uwzględnić w codziennej praktyce. Pozwoli to uniknąć nieporozumień i nieprzemyślanych decyzji, podejmowanych często intuicyjnie, bez należytego rozeznania. Troska o symbole państwowe i samorządowe jest troską o wspólne dziedzictwo, wspólne dobro i godność.

Prezydent Miasta Bełchatowa

Mariola Czechowska

ZASADY UŻYWANIA SYMBOLI PAŃSTWOWYCH I SAMORZĄDOWYCH

*Odcisnięta w czerwonym laku pieczęć Miasta Bełchatów, zachowana przy dokumencie z końca XVIII wieku
(Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim)*

SPIS TREŚCI

I. UWAGI WSTĘPNE	3
1. HERB	4
2. FLAGA.....	7
3. HYMN	10
II. ZASADY OGÓLNE DOTYCZĄCE UŻYWANIA SYMBOLI PAŃSTWOWYCH I SAMORZĄDOWYCH.....	12
III. EKSPONOWANIE FLAG	16
IV. EKSPONOWANIE GODŁA PAŃSWOWEGO ORAZ HERBÓW SAMORZĄDOWYCH.....	33
V. HYMN PAŃSTWOWY I HEJNAŁ MIEJSKI	40
VI. „KALENDARZ FLAGOWY”, CZYLI KIEDY PODNOSIĆ FLAGĘ PAŃSTWOWĄ ORAZ FLAGĘ BEŁCHATOWA?	41
VII. PODSTAWY PRAWNE.....	50
VIII. BIBLIOGRAFIA	52

I. UWAGI WSTĘPNE

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawą z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (zwanej w dalszej części niniejszego opracowania ustawą), symbolami państwa polskiego są trzy znaki naczelne: herb Orzeł Biały, biało-czerwone barwy (stanowią one składniki flagi państwowej) oraz hymn państwowy „Mazurek Dąbrowskiego”. Art. 1 ust. 2 przywołanej ustawy głosi, że *„otaczanie tych symboli czcią i szacunkiem jest prawem i obowiązkiem każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej oraz wszystkich organów państwowych, instytucji i organizacji”*. Podobny szacunek należy się symbolom samorządowym, znakom o bardzo długiej nieraz proveniencji historycznej. Symbolami Miasta Bełchatów są: Herb Miasta (jego geneza sięga XVIII wieku), barwy miasta, hejnał oraz sztandar. Każda wspólnota samorządowa ma w pełni uzasadniony przywilej eksponowania własnych symboli, które są częścią dziedzictwa kulturowego „małej ojczyzny”, a w sensie ogólniejszym całego narodu.

1. Herb

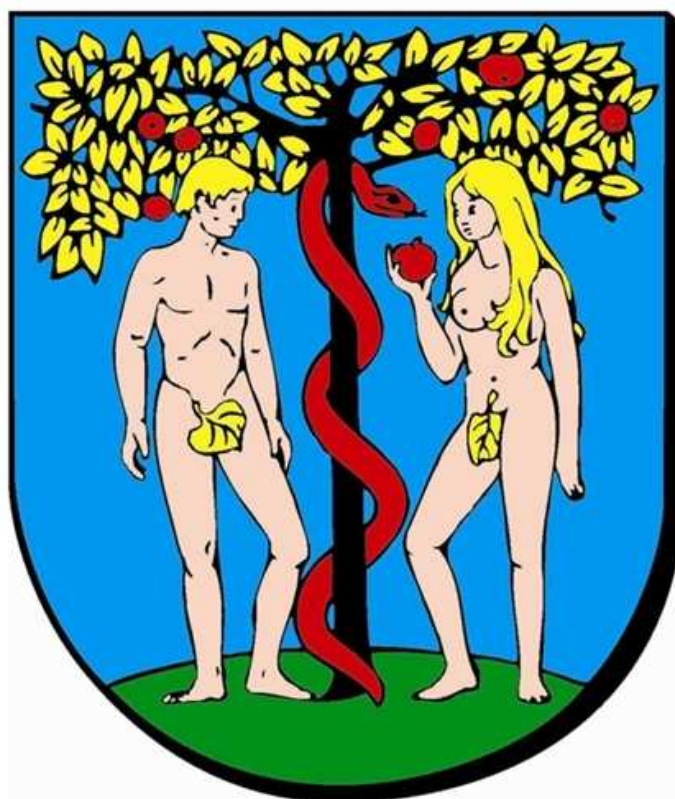
Pojęcie „herb”, w powszechnej świadomości oraz w obowiązujących obecnie przepisach prawa, bywa często zastępowane terminem „godło”, czasami obu słów używa się zamiennie, tak jakby oznaczały to samo. W rzeczywistości nie są one jednak równoznaczne, ponieważ godło nie jest herbem, lecz jedynie jego elementem składowym. Zgodnie z zasadami heraldyki wyróżnia się dwie podstawowe części herbu: tarczę (jej powierzchnię nazywamy polem) oraz godło (znak w polu tarczy). Herb Rzeczypospolitej Polskiej składa się z czerwonej tarczy oraz stylizowanego wizerunku orła białego, który stanowi godło Polski. Dopiero umieszczenie godła w czerwonym polu tarczy sprawia, że oba elementy tworzą herb Orzeł Biały. Pod tą nazwą, pisaną zawsze z użyciem wielkich liter, rozumiemy *„wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy”* (definicja ustawowa). Terminu godło na określenie herbu Orzeł Biały używa nie tylko fundamentalna w tym względzie ustawa, ale nawet Konstytucja. Dlatego w niniejszym opracowaniu, pomimo sformułowanego wyżej zastrzeżenia, będziemy posługiwać się określeniem zgodnym z obowiązującym stanem prawnym. Warto wiedzieć, że sytuacja ta ma swoją historyczną, bardzo znamiennej genezę. Otóż zmiana terminu herb na godło nastąpiła w czasach reżimu stalinowskiego, podczas prac nad konstytucją z 1952 r. Intencją władz komunistycznych było uniknięcie skojarzeń ze szlachecką przeszłością Polski.

Na przestrzeni dziejów herb państwa polskiego ulegał dość znaczącej ewolucji. Zmieniały się jednak wyłącznie detale i stylizacje, motyw, znany od piastowskiego zarania a w języku heraldyki wyrażony z górą 700 lat temu, pozostaje ciągle ten sam. Oficjalny wzór obecnego herbu Orzeł Biały pochodzi z 1990 r.

*Załącznik Nr 1 do ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej
oraz o pieczęciach państwowych.*

Herb Miasta Bełchatów, przedstawiający znaną z pierwszych kart Biblii scenę kuszenia, został ustalony w uchwale nr 58/V/97 Rady Miejskiej w Bełchatowie z dnia 28 kwietnia 1997 r.

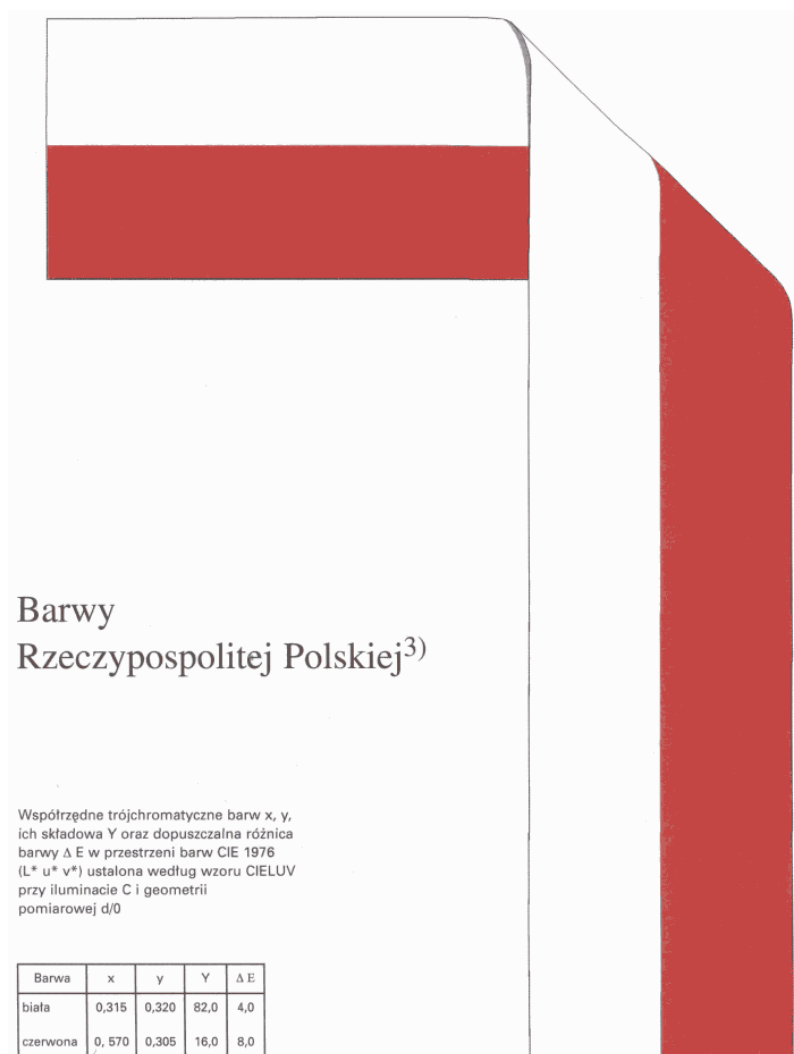

Opis herbu, zawierający jednocześnie szczegółowe określenie barw, został zamieszczony w załączniku nr 1 do wzmiankowanej uchwały. Brzmi on następująco: *„W polu błękitnym (PANTONE - Cyan CV) na wzgórzu zielonym (PANTONE - 355 CV), liście jabłoni w kolorze żółtym (PANTONE - Yellow CV), z owocami czerwonymi (PANTONE - Czerwień 032 CV) i wężem czerwonym (PANTONE - Czerwień 032 CV) owiniętym wokół pnia czarnego (PANTONE - Process Black CV). Z prawej strony Adam, z lewej Ewa trzymająca jabłko czerwone (PANTONE - Czerwień 32 CV). Na jabłoni znajduje się 6 czerwonych owoców. Adam i Ewa mają włosy w kolorze żółtym (PANTONE - Yellow CV)”*.

UWAGA! Podane w załączniku do uchwały proporcje herbu (5:8) są ewidentną pomyłką i nie mają zastosowania w rzeczywistości. W opisie herbu nie podano także wszystkich jego tynktur. Mimo to, ustalony przez Radę Miejską wizerunek jest obowiązujący i powinien stanowić punkt odniesienia dla wszelkich reprodukcji.

2. Flaga

Flaga państwowa to prostokątny płat tkaniny złożony z barw Rzeczypospolitej Polskiej, którymi są kolor biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości. Górny jest koloru białego (od barwy herbowego orła), a dolny koloru czerwonego (od barwy pola tarczy herbu państwowego). Pojęcie flagi polskiej występuje dopiero od przełomu XIX/XX w., flagę biało-czerwoną wprowadził oficjalnie Sejm Ustawodawczy w 1919 r., niemal nazajutrz po odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

Załącznik Nr 2 do ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych.

Flaga państwowa Rzeczypospolitej Polskiej oraz flaga państwowa z godłem Rzeczypospolitej Polskiej – załącznik Nr 3 do ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych.

Uchwała Nr 58/V/97 Rady Miejskiej w Bełchatowie z dnia 28 kwietnia 1997 r. w sprawie Herbu Miasta Bełchatowa ustanowiła także barwy Bełchatowa, którymi są trzy równoległe pasy o jednakowej szerokości w układzie poziomym: niebieski, żółty oraz zielony.

Barwy miasta (w przeciwieństwie do herbu) nie zostały opisane w systemie określenia kolorów. Przyjmujemy, że chodzi o te same barwy, które zawiera opis herbu i że flagą Bełchatowa jest płat tkaniny, zawierający barwy miasta w układzie przewidzianym przez wzmiankowaną wyżej uchwałę.

3. Hymn

Hymn państwowy Rzeczypospolitej Polskiej, „Mazurek Dąbrowskiego”, to najmłodszy spośród polskich symboli państwowych. Jego melodia uznawana jest przez muzykologów za anonimową, powszechnie znany natomiast jest autor słów oraz data ich powstania. Chodzi oczywiście o Józefa Wybickiego, który w 1797 r. napisał pieśń dla żołnierzy Legionów Polskich, formowanych przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Pierwotnie nosiła ona nazwę „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”, a słowa pierwszej zwrotki brzmiały: *„Jeszcze Polska nie umarła, kiedy my żyjemy. Co nam obca moc wydarła, szablą odbijemy”*. Od czasów Powstania Listopadowego, „Pieśń Legionów” uznawano za pieśń narodową, a od zarania niepodległości w 1918 r., wykonywano ją jako hymn państwowy. Poniżej prezentujemy tekst literacki „Mazurka Dąbrowskiego”, zawarty w załączniku Nr 4 do ustawy:

"Mazurek Dąbrowskiego"
Słowa: Józef Wybicki, 1797 r.

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz ...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla Ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Marsz, Marsz Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany -
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.

Marsz, marsz ...

Załącznik Nr 5 do przywołanej ustawy zawiera tekst muzyczny hymnu państwowego w układach: na jeden głos, na fortepian oraz na głos i fortepian.

Swój własny sygnał muzyczny posiada również Miasto Bełchatów. Warto o tym przypominać, ponieważ kompozycja nie jest niestety powszechnie znana. Hejnał Miasta Bełchatowa został przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Bełchatowie nr 78/VII/97 z dnia 19 czerwca 1997 r. Załącznik nr 1 do uchwały zawiera tekst muzyczny hejnału miejskiego, skomponowanego przez Sławomira Bartkiewicza. Poniżej prezentujemy jego fragment:

Piano

II. ZASADY OGÓLNE DOTYCZĄCE UŻYWANIA SYMBOLI PAŃSTWOWYCH I SAMORZĄDOWYCH

1. Zaleca się, by wszystkie instytucje uprawnione do używania symboli państwowych bądź samorządowych, a zatem również organy jednostek samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne, wprowadziły do regulaminu organizacyjnego (lub innego dokumentu określającego zadania komórek organizacyjnych jednostki) zapisy dotyczące odpowiedzialności za właściwe używanie herbów i weksyliów. Zapisy takie powinny znaleźć się także w zakresach obowiązków wyznaczonych pracownikom. Ich odpowiedzialność sprowadzałaby się w szczególności do: właściwego eksponowania godła państwowego, herbu miasta oraz flag, okresowego sprawdzania ich stanu, wymiany zużytych egzemplarzy, terminowego wywieszania flag, a także zbieraniu flag, godeł i herbów wycofanych z użytku, w celu ich godnego zniszczenia. Pożądanym jest, by pracownik jednostki, odpowiedzialny za gospodarowanie symbolami państwowymi i samorządowymi, przynajmniej raz w roku, sporządzał sprawozdanie z wykonanych obowiązków, zawierające także stan inwentarza w tym zakresie.
2. W przypadku, gdy w jednym budynku funkcjonuje kilka jednostek organizacyjnych, za właściwe używanie symboli odpowiada podmiot, który zarządza budynkiem.
3. Ochronę prawną symboli państwowych gwarantuje Konstytucja oraz ustawa. Publiczne znieważanie, niszczenie, uszkodzenie lub usuwanie godła, sztandaru, chorągwi, bandery, flagi, względnie innego znaku państwowego, zagrożone jest w Kodeksie Karnym grzywną, karą ograniczenia albo pozbawienia wolności do roku (art. 137).
4. Ochroną prawną objęte są także symbole samorządowe, ustanawiane na mocy odpowiednich aktów prawnych organów uchwałodawczych jednostek samorządu terytorialnego. Uchwała nr 58/V/97 Rady Miejskiej w Bełchatowie z dnia 2 kwietnia 1997 r. w sprawie Herbu Miasta

Belchatowa zawiera w §2 następujący zapis: „*Wykorzystanie Herbu przez osoby trzecie we wszystkich wzorach, odznakach i drukach firmowych wymaga uprzedniej zgody Rady Miejskiej*”. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 7 marca 2003 r. (sygn. akt I CKN 100/01), znak symbolizujący osobę prawną (a zatem także jednostkę samorządu terytorialnego) „*jest nośnikiem jej tożsamości w zewnętrznym odbiorze i podobnie jak nazwa czy firma stanowi dobro osobiste osoby prawnej*”.

5. Używane symbole muszą być zgodne z wzorami określonymi w ustawie oraz uchwałach organów jednostek samorządu terytorialnego. Zatem, przy zakupie godeł, herbów i flag należy w pierwszym rzędzie upewnić się, że są one zgodne z wzorami zawartymi w odpowiednich przepisach prawa. Weryfikacja taka konieczna jest tym bardziej, że dostępne na rynku wizerunki symboli państwowych i samorządowych, wytwarzane przez różnych producentów, różnymi technikami i z różnych materiałów, często nie spełniają wymogów ustanowionych przez prawodawcę w zakresie proporcji, kolorów, odcieni i kształtów. Należy pamiętać, że w Polsce producenci i sprzedawcy nie mają prawnego obowiązku uzyskaniu certyfikatu zgodności z wymogami odpowiednich przepisów prawa, odnoszących się do godeł, herbów i flag. W przypadku flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej, weryfikacja odcienia barw podanego w ustawie (ustalono tam współrzędne trójchromatyczne oraz dopuszczalną różnicę barwy białej i czerwonej) możliwa jest jedynie w warunkach laboratoryjnych. Pomocne mogą jednak okazać się dane dostępne w codziennym doświadczeniu. Jako niezgodne z ustawą należy uznać te flagi, w których kolor czerwony bardziej przypomina różowy lub pomarańczowy (efekt wizualny związany jest m.in. z rodzajem materiału, z którego wykonana została flaga). Takie produkty należy zdecydowanie odrzucić. Wskazówką dla zamawiających i wykonawców może być następująca informacja: jeśli przyjmujemy rozpowszechniony system drukarski CMYK, pożądany efekt osiągniemy używając dla koloru czerwonego 100 procent magenty. Należy również pamiętać, że ustawa ustala stosunek szerokości flagi do jej długości. Stosunek ten wynosi 5:8. Można oczywiście przyjąć pewną niewielką granicę tolerancji,

która jednak nie powinna przekraczać 5% dla obu wymiarów. Szczególną uwagę należy zwrócić na godła państwowe, albowiem ich producenci bardzo często wykorzystują bardziej lub mniej przetworzone wizerunki godła, dostępne na różnych stronach internetowych. Tymczasem powinny być one wiernymi reprodukcjami wzoru określonego w ustawie. Podobną ostrożność należy zachować w przypadku symboli samorządowych. Odpowiednie uchwały najczęściej określają ich proporcje i barwy. Należy je nieodzownie uwzględnić.

6. Godła, herby i flagi muszą być utrzymane w dobrym stanie fizycznym, a zatem muszą być czyste i nieuszkodzone (przez co rozumiemy także niezgniecione i niepostrzępione), a ich barwy nie mogą być wyblakłe. Należy pamiętać, że przed użyciem flaga powinna zostać wyprasowana. Flaga pognieciona będzie wyrazem niechlujstwa, ale przede wszystkim braku szacunku dla wartości, które symbol ten wyraża.
7. Godła państwowe, herby samorządowe, a także wszystkie flagi powinny być przechowywane w sposób zabezpieczający je przed zniszczeniem, kradzieżą lub znieważeniem.
8. Symbole państwowe lub/i symbole samorządowe mogą być wyeksponowane na stałe przed budynkiem, np. przy wejściu, w celu podkreślenia, że jest to obiekt publiczny oraz instytucja służąca dobru państwa i lokalnej wspólnoty samorządowej. Ich obecność stanowi wyraz poszanowania prawa przez urzędników i pracowników samorządowych jednostek organizacyjnych, jest również świadectwem postawy służby wobec obywateli.
9. Art. 16 ustawy wyraźnie precyzuje, że symbole Rzeczypospolitej Polskiej mogą być umieszczane na przedmiotach przeznaczonych do obrotu handlowego jedynie w formie stylizowanej lub artystycznie przetworzonej.

10. Symboli państwowych i samorządowych nie umieszcza się na chusteczkach, serwetkach lub innych przedmiotach przeznaczonych do okresowego użycia.
11. Osoby z umieszczonym na ubraniu wizerunkiem godła lub flagi powinny zachowywać się godnie.
12. Nie należy nadużywać symboli państwowych i samorządowych podczas akcji protestacyjnych organizowanych przez grupy zawodowe lub społeczne, jeżeli nie jest to związane z walką o dobro całego narodu lub wspólnoty samorządowej.
13. Symbole państwowe i regionalne innych państw należy traktować z takim samym szacunkiem, jakiego oczekujemy w stosunku do polskich symboli państwowych oraz samorządowych.
14. Wycofanych z użytku godeł, herbów i flag pod żadnym pozorem nie należy porzucać w przypadkowych miejscach lub wyrzucać do śmietnika. Jedynym godnym sposobem likwidacji zużytej flagi jest jej niepubliczne spalanie. Przed spalaniem flaga powinna być rozcięta w taki sposób, by rozdzielić barwy. Flagi, związane z wyjątkowymi wydarzeniami, przekazuje się do muzeum. Metalowe tablice z godłem lub herbem należy dokładnie zamalować przed złomowaniem, względnie pociąć.

III. EKSPONOWANIE FLAG

1. Istnieje zasada, która mówi, że na otwartym powietrzu flagi powinny być ekspozowane jedynie od świtu do zmroku. Jeśli pozostają na zewnątrz także nocą, należy zadbać o ich dobre oświetlenie.
2. Nie ekspozuje się flag w dni deszczowe, w czasie zamieci śnieżnej i przy wyjątkowo silnym wietrze. W ekstremalnych warunkach atmosferycznych flagi należy zdjąć. Jeśli nie ma takiej możliwości lub sytuacja wymusza ekspozowanie flag (np. w czasie ważnych oficjalnych wizyt lub uroczystości), należy dołożyć starań, aby nie uległy zniszczeniu lub zerwaniu. O ile do tego dojdzie, należy je bezzwłocznie zdjąć i zabezpieczyć. Flagi zaplątane dookoła drzewca należy jak najszybciej przywrócić do pierwotnego stanu, tylko wtedy bowiem zachowają przekaz o charakterze informacyjnym i symbolicznym.
3. Należy reagować w przypadkach zanieczyszczenia lub uszkodzenia flag, spowodowanego przez warunki atmosferyczne, odchody ptaków albo inne okoliczności.
4. Szacunek do flagi zakłada, że nie może ona dotknąć podłogi, ziemi, bruku lub wody, także przy jej instalowaniu do masztu albo drzewca. Wynika z tego również, że flaga powinna być dobrze zabezpieczona przed zerwaniem i upadkiem.
5. Po przecięciu wstęgi w barwach państwowych lub miejskich, np. z okazji uroczystości otwarcia nowego obiektu lub odsłonięcia pomnika, wstęgę należy zabezpieczyć przed upadkiem na ziemię. Jej deptanie byłoby poważnym lapsusem.
6. Flaga powinna towarzyszyć uroczystościom takim jak odsłonięcie pomnika lub tablicy pamiątkowej, lecz nie jest wskazane używanie jej jako zasłony lub przykrycia.

7. Instytucja odpowiedzialna za organizację obchodów, podczas których używane są flagi z papieru, powinna zapewnić odpowiednie warunki do ich zebrania, po zakończeniu uroczystości. Wykorzystane flagi należy następnie zniszczyć w sposób godny, tak samo jak flagi wykonane z tkaniny. Flagi nie mogą być wyrzucane do śmietnika ani porzucane na ziemi.
8. Na fladze nie umieszcza się ani nie przytwierdza do niej napisów i różnego rodzaju rysunków, znaków, liter, liczb, czy słów.
9. Drzewce lub maszt flagi przeznaczone są tylko do jej ekspozycji, nie umieszcza się więc na nich żadnych dekoracji ani znaków reklamowych.
10. Na fladze nie kładzie się innych przedmiotów, w tym wieńców lub kwiatów.
11. Flagi nie używa się jako opakowania albo torby. Przenoszenie za jej pomocą innych przedmiotów jest absolutnie niedozwolone.
12. Flagą nie oddaje się honorów (np. poprzez jej pochylenie) żadnej innej fladze, znakowi lub osobie.
13. Flaga państwowa Rzeczypospolitej Polskiej wywieszona „do góry nogami” nie symbolizuje państwa polskiego. Flaga miejska w podobnym położeniu nie jest już flagą Bełchatowa.
14. Podczas ceremonii podnoszenia albo opuszczania flagi lub gdy flaga jest niesiona podczas pochodu, wszystkie osoby, z wyjątkiem tych, które są w mundurach, powinny być zwrócone twarzą do flagi i przyjąć postawę wyprostowaną.

15. Flagi eksponuje się w odpowiednich miejscach i liczbie, tak by spełniały rolę informacyjno-symboliczną. Na co dzień powinno się używać w zasadzie po jednym egzemplarzu flag państwowych lub/i samorządowych. Zastosowanie większej liczby takich samych flag sprawia, że stają się odświętną dekoracją. Ta druga okoliczność jest dopuszczalna w czasie najważniejszych uroczystości państwowych, narodowych lub lokalnych.
16. Należy rozróżniać pojęcia ustawowe „podnosić flagę” oraz „umieszczać flagę”, które tylko z pozoru znaczą to samo. Podnosić flagę znaczy wciągać ją na maszt przed budynkiem lub na dachu. Z treści ustawy zdaje się wynikać, że wszystkie jednostki, na które nałożono obowiązek podnoszenia flagi państwowej, a więc również jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne, powinny być wyposażone w maszty. Pojęcie umieszczania flagi odnosi się natomiast do jej mocowania na drzewcu, najczęściej na ścianie zewnętrznej budynku, ale także w jego wnętrzu.
17. Flaga może być wyeksponowana wewnątrz budynku, podkreślając komunikaty widoczne już na zewnątrz, a także dopełniając symbolikę państwową lub samorządową, zwłaszcza gdy flagę umieścimy obok herbu państwa lub miasta, względnie logo albo innego jeszcze symbolu danej jednostki.
18. Najbardziej godnym sposobem eksponowania flagi jest jej podniesienie na maszcie pionowym lub skośnym.
19. Jeśli dysponujemy tylko jednym masztem, ustawia się go przed budynkiem po tej stronie wejścia, która dla patrzącego na budynek jest stroną lewą.
20. Dwa lub więcej masztów można rozmieścić w linii prostej, wzdłuż fasady budynku, lub prostopadle do niej, po jednej lub po obu stronach alei prowadzącej do głównego wejścia. Trzy lub więcej masztów można

rozmieścić w półkolu, siedem lub więcej masztów w kole. W centrum koła można ustawić maszt przeznaczony dla flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej.

21. Wszystkie maszty powinny mieć jednakową wysokość.
22. Wszystkie eksponowane flagi muszą mieć jednakowe wymiary. Od tej zasady mogą jednak zdarzać się wyjątki, czego przykładem jest flaga państwa Watykan, posiadająca kształt kwadratu (zob. punkt 40).
23. Na jednym maszcie wolno podnieść tylko jedną flagę. Podobna zasada odnosi się do pojedynczego drzewca.
24. Flaga państwowa Rzeczypospolitej Polskiej powinna być podnoszona jako pierwsza i opuszczana jako ostatnia.
25. Flagę podnosi się na maszt energicznie a opuszcza powoli. Należy uważać, by w czasie mocowania nie dotknęła podłoża.
26. Flagę można również eksponować poprzez:
 - Wywieszenie z okna lub balkonu na drążku prostopadłym do ściany budynku. W żadnym wypadku nie należy przyczepiać flagi do parapetu lub szyby okna, albowiem użycie drążka (drzewca) jest w tym przypadku obowiązkowe!
 - Zawieszenie pionowo na linie, umieszczonej nad ulicą między dwoma budynkami.
 - Zatknięcie na drążku w skośnym uchwycie, przymocowanym do ściany budynku, latarni ulicznej lub pojazdu komunikacji miejskiej.
 - Umieszczenie na pręcie, umocowanym do prawego błotnika samochodu (chorągiewka samochodowa).
 - Niesienie na drzewcu w pochodzie (nie należy nieść flagi rozpostartej poziomo. Zawsze musi być ona umocowana na drzewcu i swobodnie powiewać).

- Umieszczenie wraz z drzewcem w specjalnej podstawie, wewnątrz sali lub gabinetu.
- Umieszczenie na podium (zawsze po prawej stronie mówcy zwróconego twarzą do słuchaczy, względnie nad mówcą lub za nim).
- Umieszczenie na pręcie z podstawką i ustawienie na stole (flaga stolikowa).
- Umocowanie górnego skraju do poziomej listwy w krytych obiektach sportowych.

27. Gdy flaga państwowa jest umieszczana przy ścianie wraz z inną flagą na skrzyżowanych drzewcach, flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna być umieszczona po prawej stronie (dla obserwatora usytuowanego z przodu będzie to strona lewa), a jej drzewce powinno być umieszczone przed drzewcem drugiej flagi.

28. Flaga państwowa Rzeczypospolitej Polskiej zawieszona pionowo ma zawsze pas biały z lewej strony dla osoby patrzącej na nią z przodu. Jeśli flaga jest zawieszona pionowo nad jezdnią ulicy, pas biały będzie po lewej stronie dla patrzących w kierunku rosnącej numeracji domów. Analogiczną zasadę należy zastosować w stosunku do flagi zawierającej barwy miasta Bełchatowa (pas błękitny zawsze po lewej stronie ze stanowiska osoby patrzącej z przodu).

29. Flagi państwowej z godłem (herbem) nie używa się powszechnie. Jest to flaga przysługująca wyłącznie polskim placówkom dyplomatycznym, misjom pokojowym przy organizacjach i komisjach międzynarodowych, portom, lotniskom, samolotom cywilnym podczas lotów za granicą oraz statkom handlowym, gdzie jest używana jako bandera. Dopuszcza się jej zastosowanie także przez wojsko, ale tylko poza granicami kraju lub w kontaktach z zagranicą. Jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne przy żadnych okazjach nie używają zatem flagi państwowej z godłem – należy je odrzucić już na etapie zakupu. Nie powinny być także używane przez obywateli.

30. Z okazji uroczystości, rocznic i świąt państwowych (ich przykładowy katalog prezentujemy w części VI niniejszego opracowania), jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne mają ustawowy obowiązek podnieść flagę państwową na lub przed swoją siedzibą. Dodatkowo zaleca się udekorować budynek flagami. W czasie uroczystości o charakterze lokalnym, wyeksponować należy flagę miejską, przy czym zalecane jest także użycie symboli państwowych.
31. Zgodnie z praktyką stosowaną dość powszechnie w różnych częściach świata, flagi powinny być podniesione w godzinach porannych, najpóźniej do godziny 8 (względnie późnym wieczorem dnia poprzedzającego daną okoliczność). Flagi należy opuścić i zdjąć najpóźniej do godziny 8 dnia następującego po święcie, rocznicy czy uroczystości. Jeżeli uroczystość, rocznica lub święto przypada w przeddzień dni wolnych od pracy, flagi mogą być podniesione przez kilka dni, z tym że nadal obowiązuje zasada ich nocnego oświetlenia.
32. W przypadku ogłoszenia żałoby narodowej, flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej podnosi się opuszczoną do połowy masztu. Poprawnie należy to wykonać w sposób następujący: flagę podnosimy do samej góry, a następnie powoli opuszczamy do połowy masztu. Przy jej zdejmowaniu należy najpierw podnieść flagę do samej góry, następnie opuścić całkowicie. Na masztach nigdy nie zawieszamy czarnej wstęgi (żałobnego kiru), ponieważ już samo opuszczenie flagi jest znakiem żałoby. Jeżeli jednostka nie posiada masztu, żałobę można wyrazić wywieszając czarną flagę, na pozycji znajdującej się po lewej stronie od flagi państwowej (z punktu widzenia osoby patrzącej z przodu będzie to strona prawa), lub poprzez przymocowanie do drzewca czarnej wstęgi. Czarny kir można również umieszczać na sztandarach. Nie można natomiast na znak żałoby opuszczać flag innych państw (także flagi Unii Europejskiej), nawet jeśli znajdują się obok masztu z opuszczoną flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej. Taka konieczność istnieje tylko wówczas, gdy w danym państwie także obowiązuje żałoba. Jeśli polska flaga ma być opuszczona do połowy, a znajduje się obok masztów

z flagami innych państw, rozwiązaniem może być ewentualne zdjęcie tych drugich na czas żałoby. Flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej opuszcza się na znak żałoby przed budynkami stanowiącymi siedziby urzędowe albo miejsce obrad naczelnych władz Państwa, innych organów państwowych i państwowych jednostek organizacyjnych, a także organów samorządu terytorialnego i samorządowych jednostek organizacyjnych (a zatem również szkół, czy instytucji kultury).

33. Flagi eksponuje się zgodnie z następującą hierarchią:

- 1) Flaga Rzeczypospolitej Polskiej.
- 2) Flaga innego państwa.
- 3) Flaga wojewódzka.
- 4) Flaga powiatu.
- 5) Flaga gminy.
- 6) Flaga Unii Europejskiej.
- 7) Flaga organizacji ogólnopolskiej.
- 8) Flaga organizacji międzynarodowej.
- 9) Flaga służbowa (policji, straży miejskiej, straży pożarnej, poczty itp.).
- 10) Flaga firmowa (np. organizacji, uczelni, szkoły, klubu sportowego).
- 11) Flaga okolicznościowa (związana z rocznicą lub imprezą).

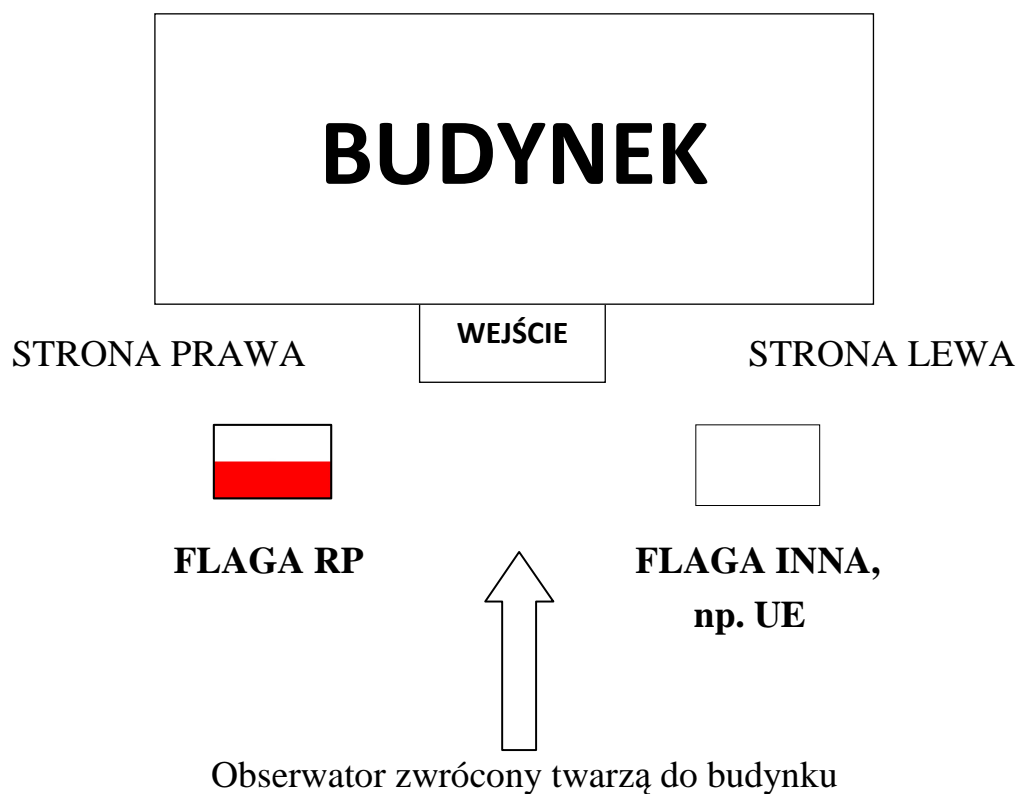
Powyższe zestawienie wskazuje na dwie podstawowe zasady hierarchizacji flag:

- znaki państwowe mają pierwszeństwo przed każdym innym znakiem, np. znakami samorządowymi, organizacji, instytucji itp.
- na terenie Polski flaga Rzeczypospolitej Polskiej ma pierwszeństwo przed wszystkimi innymi flagami, natomiast flagi polskich jednostek samorządowych mają pierwszeństwo przed flagami zagranicznych jednostek terytorialnych tego samego szczebla. Wynika to z faktu, że flaga gospodarza zajmuje miejsce honorowe i ma pierwszeństwo przed równorzędnymi w stosunku do niej znakami innych państw czy samorządów.

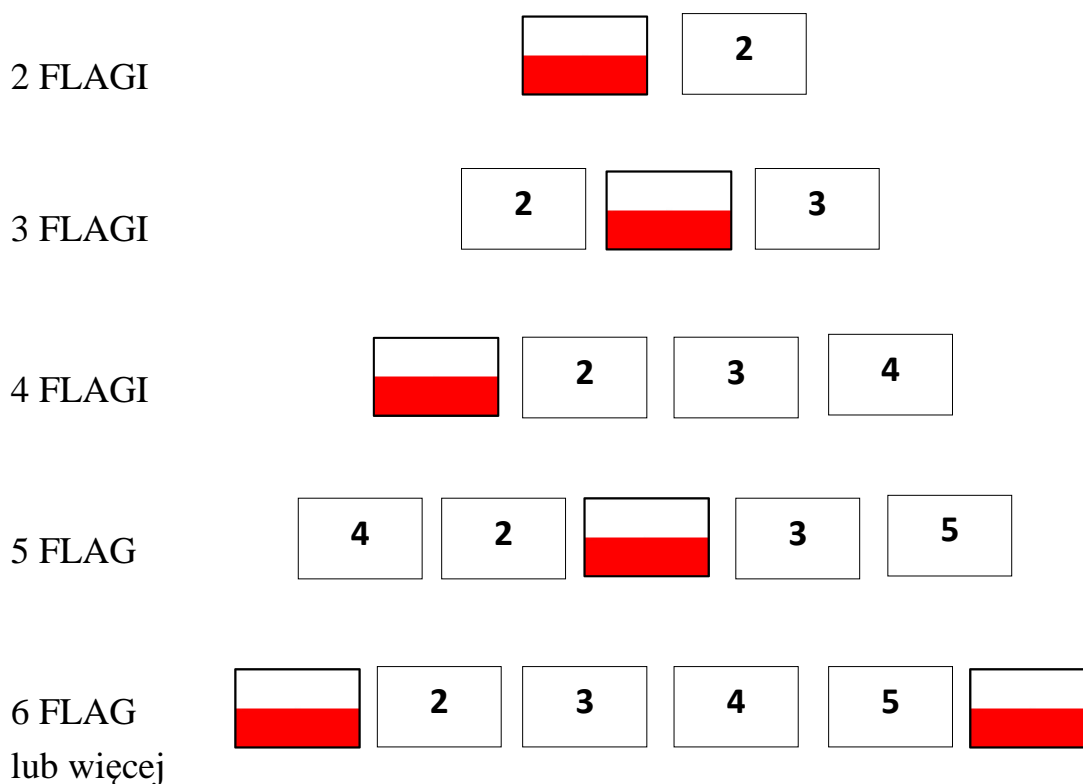
34. W przypadku użycia flag więcej niż jednego obcego państwa, kolejność (po fladze Rzeczypospolitej Polskiej, która jak zaznaczono wyżej ma zawsze pierwszeństwo) wyznaczają nazwy tych państw w języku polskim (kryterium alfabetyczne).
35. Flaga Unii Europejskiej jest symbolem organizacji międzynarodowej, a w związku z tym - zgodnie z przedstawioną wyżej hierarchią odzwierciedlającą historyczną tradycję - ustępuje miejsca nie tylko flagom państw, ale także województw, powiatów i gmin. Jest więc znakiem drugorzędym.
36. Na stałe flaga Unii Europejskiej może być eksponowana jedynie w agendach unijnych, portach morskich, międzynarodowych lotniskach i na wszystkich granicach Polski, które stały się zewnętrznymi granicami Unii. W innych miejscach flaga Unii Europejskiej powinna być używana jedynie okolicznościowo: w dniach wyborów do Parlamentu Europejskiego, w czasie oficjalnych wizyt z udziałem przedstawicieli Unii Europejskiej oraz podczas świąt i uroczystości związanych ze Wspólnotą, zwłaszcza 9 maja, czyli w Dniu Europy. Ponadto, w celach informacyjnych, flaga Unii Europejskiej może być wywieszana na jednostkach realizujących programy unijne. Nie ma natomiast potrzeby stałego eksponowania flagi Unii w polskich urzędach (z wyjątkiem Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej), szkołach, czy uczelniach.
37. Nawet w czasie wspomnianych wyżej, specjalnych okoliczności, flaga Unii Europejskiej nie powinna być eksponowana samodzielnie, lecz zawsze razem z flagą Rzeczypospolitej Polskiej – po jej lewej stronie (flaga państwowa zajmuje miejsce uprzywilejowane).
38. Przy zakupie flag Unii Europejskiej warto zwrócić uwagę na dwa podstawowe elementy: centrum okręgu tworzonego przez złote gwiazdy powinno znajdować się w przecięciu przekątnych płatu flagi. Gwiazdy powinny być pięcioramiennie i ustawione pionowo – każda ma jedno ramie skierowane do góry i dwa do dołu.

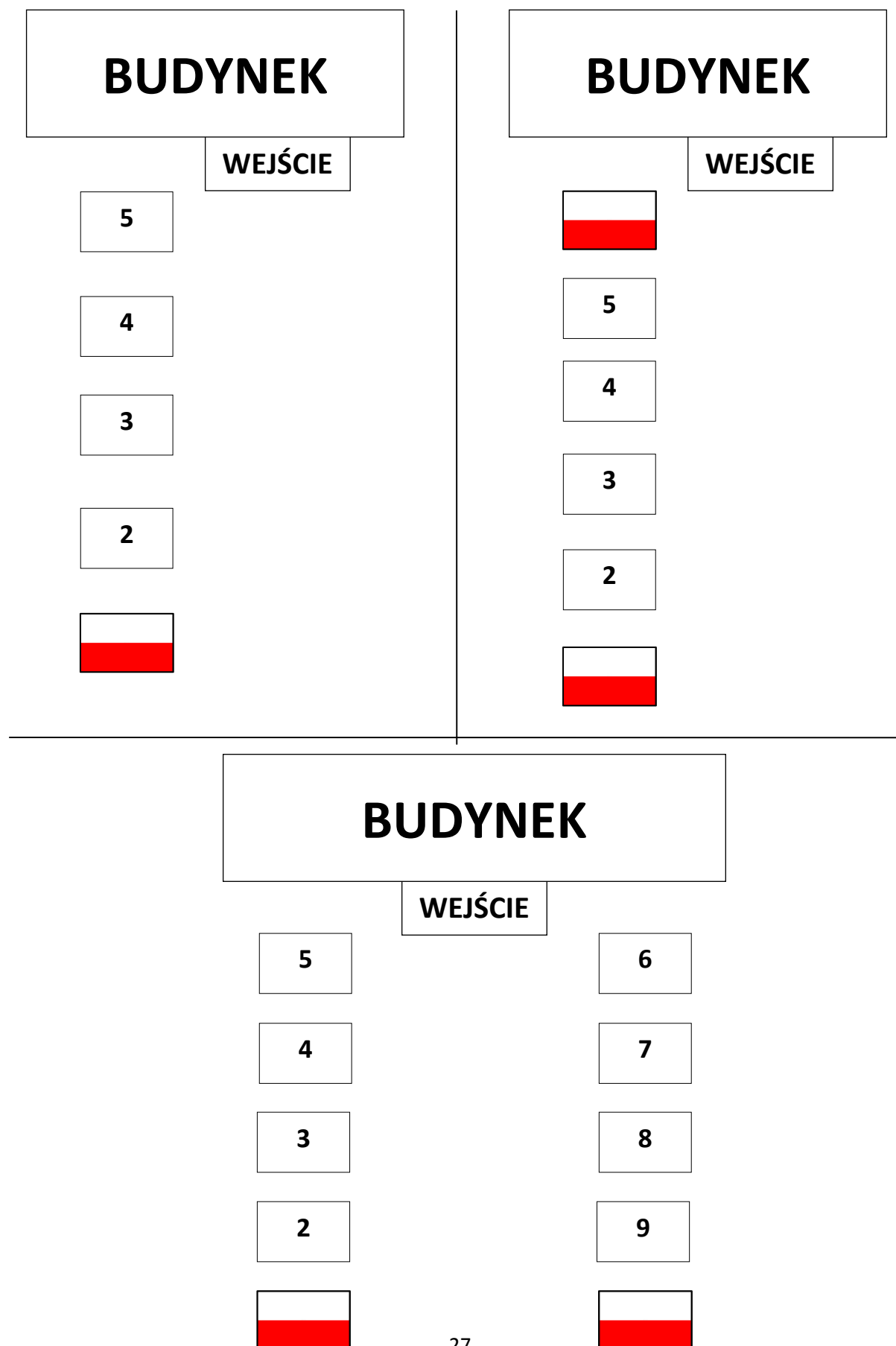
39. Także flaga NATO ma status flagi organizacji międzynarodowej. Zasady jej używania są analogiczne jak w przypadku flagi Unii Europejskiej.
40. Żółto-biała flaga, zwana papieską, nawiązuje do barw papieskich ustanowionych formalnie na początku XIX wieku, ale nie ma charakteru oficjalnego, tzn. nie została opisana w żadnym dokumencie czy protokole flagowym. Używana jest jedynie zwyczajowo, przede wszystkim na obszarze państw Europy Środkowej, w tym bardzo powszechnie w Polsce. Taki sam nieoficjalny charakter mają flagi, na których – w polu białym – umieszczono osobisty herb danego papieża. W sensie formalnym takie weksylia nie istnieją. Etykieta flagowa w zasadzie wyklucza eksponowanie różnych wersji flagi „papieskiej” wspólnie z innymi flagami, zwłaszcza państwowymi. Jeśli bowiem używamy oficjalnych symboli państwowych, np. flagi Rzeczypospolitej Polskiej, powinniśmy zastosować symbol w stosunku do nich równorzędny, tj. flagę państwa Watykan. Płachta tego weksylium podzielona jest w połowie w słupek, tzn. ma układ pionowy. Prawy słupek (pole flagi, które znajduje się przy maszcie albo drzewcu) ma kolor żółty, natomiast słupek lewy kolor biały. W polu białym umieszczone jest godło państwowe Watykanu, czyli dwa skrzyżowane klucze: srebrny i złoty, powiązane czerwonym sznurem i zwieńczone papieską tiarą. Stosunek proporcji flagi wynosi 1:1, co oznacza, że ma ona kształt kwadratu. Najczęściej stosowany wymiar flagi to 100 cm na 100 cm. Ze względu na powszechny zwyczaj, za dopuszczalne uznajemy jednak stosowanie prostokątnej flagi „papieskiej”, pod warunkiem przestrzegania podstawowych zasad: jeśli eksponujemy flagę w układzie poziomym, pas żółty powinien zawsze znajdować się na górze, jeśli natomiast używamy flagi „papieskiej” w układzie pionowym, pole żółte musi znajdować się po stronie lewej z punktu widzenia osoby patrzącej z przodu (czyli przy maszcie albo drzewcu). Za dobrą praktykę należy uznać eliminowanie flag „papieskich”, przeznaczonych do ekspozycji wspólnie z flagą Rzeczypospolitej Polskiej, na rzecz oficjalnych flag państwa Watykan.

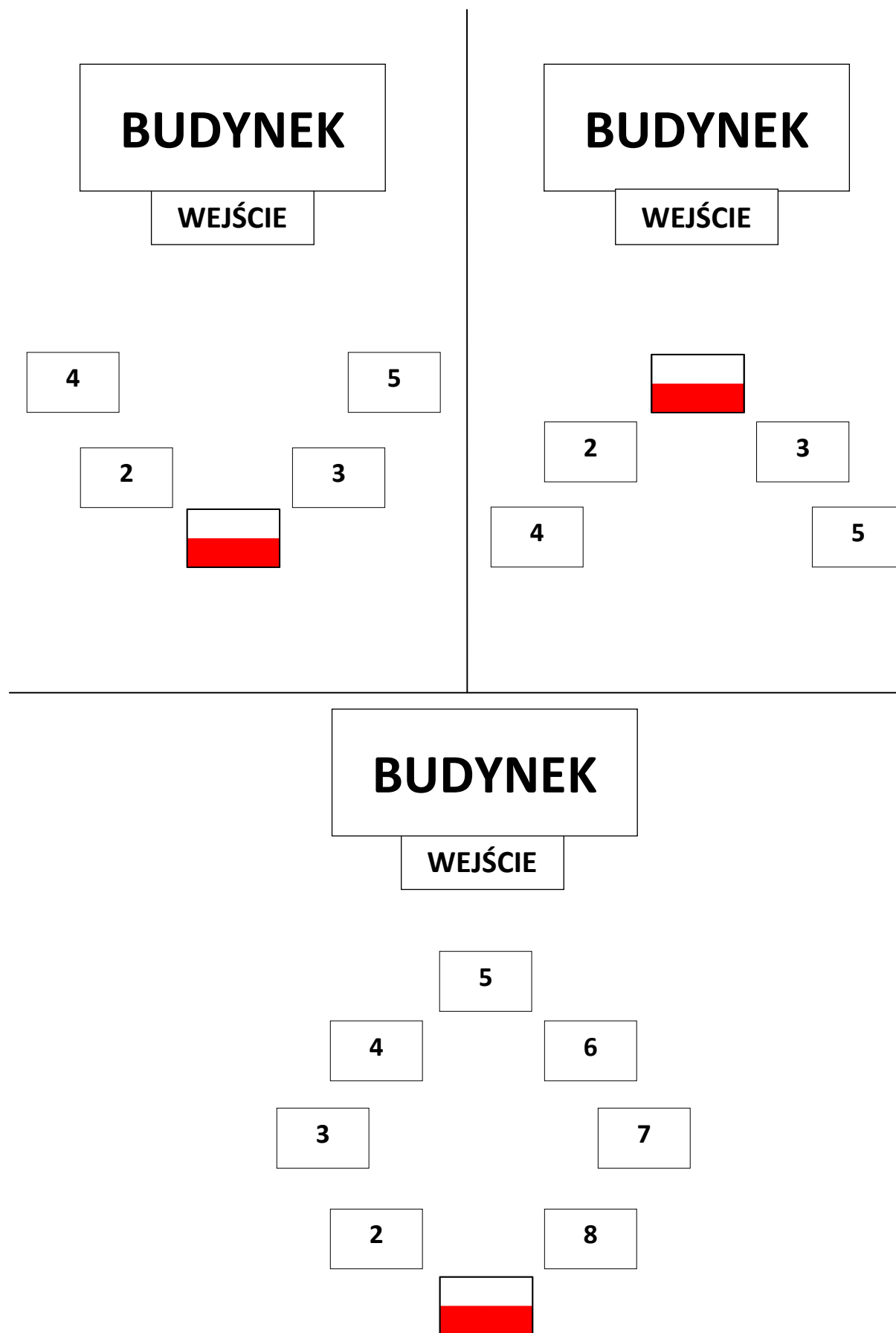
41. Miejscem pierwszym (uprzywilejowanym) jest zawsze prawa strona osoby stojącej tyłem do budynku (lewa z punktu widzenia obserwatora) lub kierunek na prawo od godła, tj. kierunek, w którym patrzy orzeł.

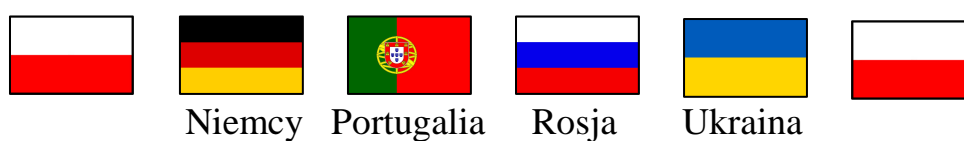
42. Hierarchię flag w rządzie, którą należy zastosować zarówno w przypadku masztów, jak i innych sposobów eksponowania tych weksyliów, np. w pochodzie, prezentuje poniższy schemat (flaga Rzeczypospolitej Polskiej zajmuje zawsze miejsce honorowe, hierarchii innych flag odpowiadają cyfry – por. punkt 33):

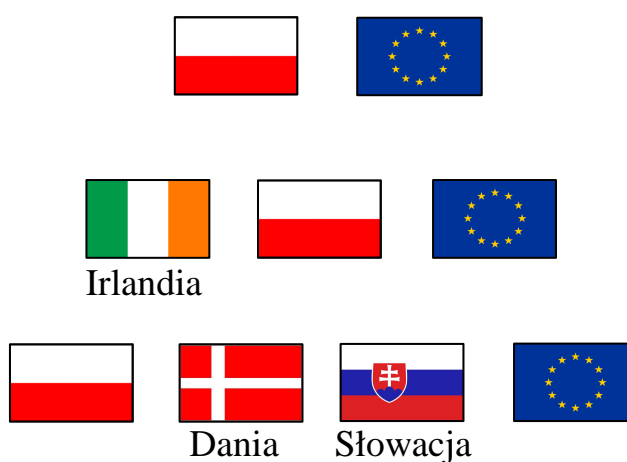

Oto przykłady właściwej kolejności flag w rzędzie:

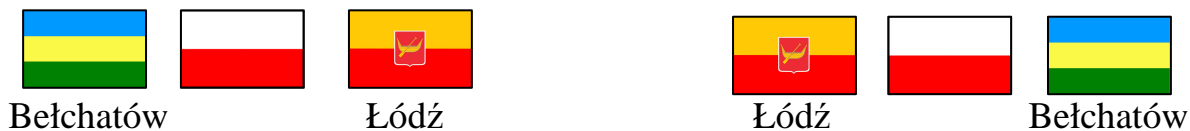

W tych przypadkach o kolejności decydują nazwy państw w języku polskim (kryterium alfabetyczne).

Przykład właściwej kolejności flag w sytuacji, gdy eksponujemy flagę Unii Europejskiej:

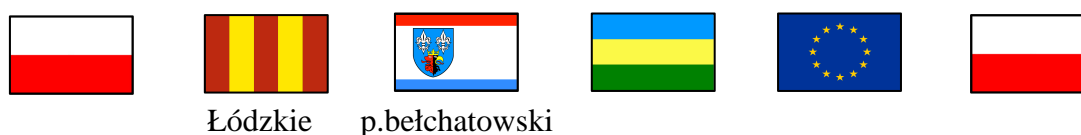
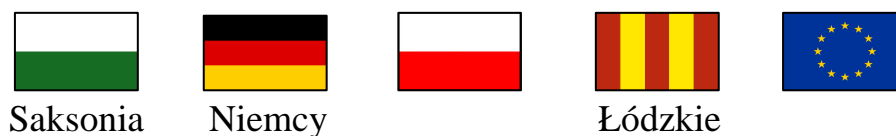
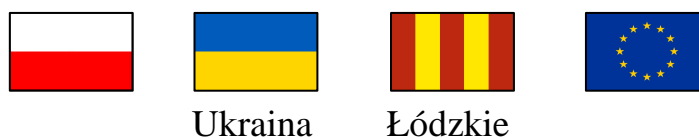
Przykłady właściwej kolejności flag państwowej i samorządowych,
gdy eksponowane są wspólnie:

Wizyta władz Łodzi
w Bełchatowie

Wizyta władz Bełchatowa
w Łodzi

Przykłady właściwej kolejności flag, gdy eksponujemy flagi zarówno
państwowe, jak i samorządowe oraz UE:

BUDYNEK

WEJŚCIE

Taurogi

Bełchatów

Litwa

BUDYNEK

WEJŚCIE

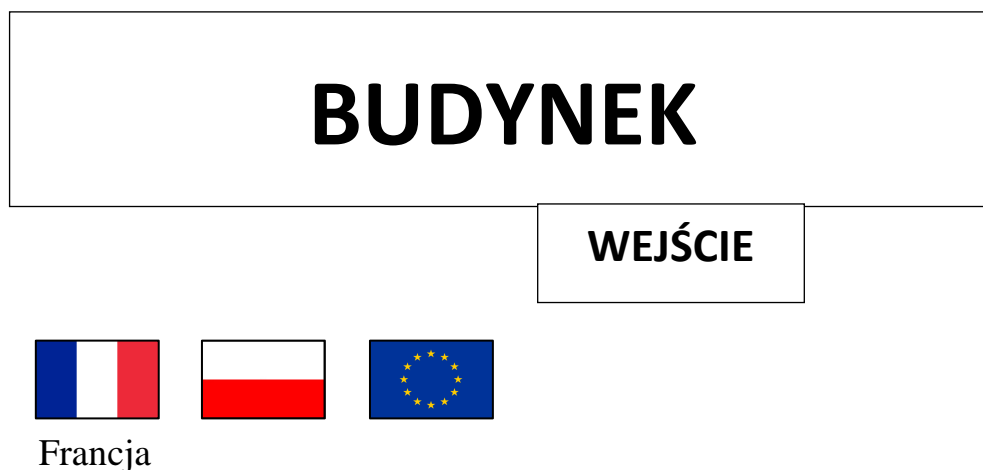
Bełchatów

p.bełchatowski

Oczywiście możliwa jest również, o czym wspominały wyżej, konfiguracja dwóch lub większej ilości masztów stojących po jednej (najlepiej prawej) stronie budynku wzdłuż jego fasady. Zachowuje się wtedy hierarchię flag w rzędzie, przedstawioną wyżej. Oto przykłady:

Analogiczne przykłady można przygotować dla konfiguracji flag w kole i półkolu, zachowując hierarchię pokazaną na powyższych schematach. Oczywiście hierarchia ta obowiązuje również wtedy, gdy nie używamy masztów, a flagi umieszczamy np. w wieloramiennych stojakach.

IV. EKSPONOWANIE GODŁA PAŃSWOWEGO ORAZ HERBÓW SAMORZĄDOWYCH

1. Obowiązek używania wizerunku orła, ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, przypisano w ustawie bardzo szerokiej grupie podmiotów, obejmującej jednostki państwowe, samorządowe, jak i niektóre instytucje niepubliczne, w szczególności: organy władzy państwowej i administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich organy, sądy, prokuratury, komornicy sądowi, samorządowe kolegia odwoławcze, regionalne izby obrachunkowe, jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, jednostki organizacyjne Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Obrony Cywilnej Kraju, szkoły publiczne, szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, państwowe szkoły wyższe, niepaństwowe szkoły wyższe oraz inne podmioty, jeżeli przepisy szczególne uprawniają je do używania godła.
2. Godło należy eksponować w sposób zapewniający mu należną cześć i szacunek.
3. Poza wizerunkiem godła zgodnym z ustawą, możliwe jest eksponowanie wzorów artystycznie przetworzonych, jednak pod warunkiem, że nie zastępują one wizerunku ustawowego. Innymi słowy, tam, gdzie istnieje konieczność używania wzoru ustawowego, nie można stosować substytutu w postaci wersji od niego odbiegających. Ta podstawowa zasada dotyczy także pomieszczeń urzędowych (pojęcie sprecyzowane w punkcie 13), gdzie – jak pokazuje doświadczenie – szczególnie chętnie używa się znaków daleko odbiegających od prawnie ustalonego, np. ze względu na wystrój wnętrza lub indywidualne upodobania. Nieprawidłowości mogą przejawiać się m.in. w niewłaściwej kolorystyce (szczególnie korony, dzioba, szponów i tarczy) oraz w zastosowaniu niewłaściwych detali wizerunku orła.

4. Godło orzeł biały występujące samodzielnie, tj. bez tarczy, nie stanowi herbu i nie spełnia wymogów zapisanych w ustawie. Podobna ocena należy się często spotykanym godłom wykonanym w całości ze szkła, metalu, czy mosiądzu w jednolitym kolorze, np. czarnym lub złotym. W tym kontekście ostrożność należy zachować także w przypadku herbów samorządowych.
5. Pod żadnym pozorem nie należy używać godła z okresu PRL z dorobioną koroną. Uwaga ta dotyczy także starszych wersji herbów samorządowych, czego przykładem jest spotykany do dziś wizerunek herbu Bełchatowa z 1987 r. Zwracamy uwagę, że pomimo identycznego motywu, jest on już nieaktualny i pod względem stylizacji oraz kolorystyki znacząco różni się od wizerunku przyjętego przez Radę Miejską w 1997 roku.
6. Tablicę z godłem Rzeczypospolitej Polskiej należy umieścić na zewnątrz budynku instytucji zobowiązanej do jego użycia. Tablicę taką sytuujemy po prawej stronie lub nad wejściem. Poniżej godła umieszczamy tablicę z nazwą podmiotu.
7. Z ustawy wynika, że urzędowa tablica powinna mieć kształt owalny w układzie pionowym, obwódkę biało-czerwoną i tło szare, na którym znajduje się godło Rzeczypospolitej Polskiej.
8. Urzędowa tablica z napisem jest prostokątna w układzie poziomym, ma tło czerwone, a litery napisu białe. Szczegółowe wzory tablic zostały określone w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1955 r. w sprawie tablic i pieczęci urzędowych oraz w załącznikach nr 3 i 4 do dekretu z dnia 7 grudnia 1955 r. o godle i barwach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz o pieczęciach państwowych. Zdaniem Komisji Heraldycznej, część dekretu, która dotyczy tablic, nie została uchylona przez ustawę o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej (jest tam zawarta jedynie delegacja, która mówi o wydaniu stosownego rozporządzenia przez Radę Ministrów, do dziś

niezrealizowana). Z braku innych przepisów, rozsądek nakazuje zachować ustalone w 1955 r. wzory, określające m.in. wielkość tablic (większe 60x48 cm dla organów naczelnych, tj. NIK, Sądu Najwyższego, Prokuratury Generalnej i urzędów centralnych, mniejsze 50x40 cm dla innych jednostek organizacyjnych), wielkość liter na tablicach z nazwą jednostki (5 cm) oraz proporcje szerokości do długości tablicy (1:3).

9. Na tablicach z napisami nie powielamy godła państwowego. W zupełności wystarczy jego wyeksponowanie na znajdującej się powyżej tablicy owalnej.
10. Jeżeli w budynku jest kilka jednostek organizacyjnych, na jego ścianie frontowej należy umieścić jedną tablicę z godłem, a poniżej tablice z nazwami poszczególnych podmiotów.
11. Jeżeli na siedzibie organu samorządowego, względnie samorządowej jednostki organizacyjnej, eksponowany jest herb miasta czy gminy, to powinien być umieszczony poniżej godła państwowego lub po drugiej (lewej) stronie wejścia.
12. Wewnątrz budynku, godło umieszcza się w pomieszczeniach urzędowych, salach posiedzeń, salach wykładowych i lekcyjnych, należących do: organów państwowych, organów gmin, powiatów, samorządów województw oraz związków jednostek samorządu terytorialnego, dalej zaś klubów, kół i zespołów poselskich, senackich i parlamentarnych oraz biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich, jednostek Sił Zbrojnych, szkół i placówek oświatowo-wychowawczych, przedstawicielstw dyplomatycznych i misji za granicą.

13. Przez pojęcie pomieszczenia urzędowego należy rozumieć:
- a) pomieszczenia zajmowane przez kadre kierowniczą jednostki (tj. ściśle kierownictwo, kierowników komórek organizacyjnych oraz ich zastępców),
 - b) pomieszczenia, w których ma miejsce kontakt obywatela z urzędem lub z mediami, np. biuro rzecznika prasowego, biuro podawcze, biuro przyjmowania skarg i wniosków itp.
14. W pomieszczeniu, godło najlepiej umieścić na ścianie znajdującej się na wprost wejścia, nad biurkiem urzędnika, względnie – jeśli jest to z jakiś powodów niemożliwe – na innej ścianie, ale w miejscu widocznym od wejścia. Na tej samej ścianie lub przynajmniej części ściany, na której wyeksponowane jest godło, nie należy umieszczać innych obiektów (np. kalendarzy, obrazów, zdjęć, tablic, rycin itp.). Niewłaściwe jest również zlokalizowanie w bezpośrednim sąsiedztwie godła państwowego herbu samorządowego. Godła nie umieszcza się oczywiście w kącie, za kotarą, czy w miejscu zasłoniętym przez meble.
15. Jednostki zobowiązane do używania godła powinny je umieszczać również na swoich stronach internetowych, przy czym musi być to godło zgodne z wzorem ustawowym. Dopiero po obowiązkowym wyeksponowaniu wzoru ustawowego, można ewentualnie umieścić dodatkowo artystycznie przetworzony. Jeżeli poza godłem umieszcza się na stronie również inny znak (np. herb województwa, miasta lub gminy), godło państwowe powinno być umieszczone na pozycji uprzywilejowanej.
16. Wizerunek orła powinien być umieszczany na dokumentach urzędowych szczególnej wagi, które zawierają decyzje albo postanowienia, urzędowo poświadczające bądź stanowiące ważne fakty publiczno-prawne (np. decyzje administracyjne, świadectwa szkolne, tytuły wykonawcze). Odcisku pieczęci nie umieszcza się na

kopiach dokumentów składanych do akt urzędu oraz na innych pismach wysyłanych z urzędu, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

17. Używanie wizerunku orła na pismach i dokumentach urzędowych powinno być zastrzeżone dla najwyższych przedstawicieli danego urzędu oraz kierowników samorządowych jednostek organizacyjnych (względnie osób przez nich upoważnionych).
18. Podstawą prawną stosowania pieczęci urzędowych jest ustawa o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych. W art. 2a w punkcie 3 wymienia się tam gminy, związki międzygminne oraz ich organy jako uprawnione do używania wizerunku orła ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 16c daje tym jednostkom prawo używania urzędowej pieczęci. Pojęcie to należy rozumieć jako metalową, tłoczoną pieczęć okrągłą, zawierającą pośrodku wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, a w otoku napis odpowiadający nazwie podmiotu uprawnionego do jej używania.
19. Warto pamiętać, że ustawa przyznaje jednostkom samorządu terytorialnego prawo używania symboli lokalnych. Pieczęcią urzędową gminy, powiatu, samorządu województwa może być zatem pieczęć zawierająca pośrodku, zamiast wizerunku orła ustalonego dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, herb gminy, powiatu lub województwa. Odcisk pieczęci z herbem nie może być jednak umieszczany na dokumentach urzędowych w sprawach z zakresu administracji rządowej – w takich przypadkach należy zawsze używać pieczęci zawierającej wizerunek orła ustalony dla godła RP.
20. Pieczęć urzędowa, zarówno z godłem państwowym, jak i z herbem samorządowym, powinna zawierać nazwę danej jednostki organizacyjnej, umieszczaną w otoku. Ze względu na długość nazwy,

można użyć nazwy właściwej jednostki organizacyjnej w postaci skróconej.

21. Dane techniczne dotyczące pieczęci urzędowych są ustalone w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 grudnia 1955 r. w sprawie tablic i pieczęci urzędowych. Wymiar pieczęci urzędowych używanych do tłoczenia w papierze i do tuszu jest różny dla różnych instytucji. Organy jednostek samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne używają pieczęci o średnicy 36 mm.
22. Art. 16 ust. 2 przewiduje możliwość odstąpienia przez gminy od obowiązku zlecenia sporządzenia pieczęci urzędowej Mennicy Państwowej. Jednakże opcja skorzystania z usług wyspecjalizowanych podmiotów gospodarczych innych niż Mennica Państwowa dotyczy wyłącznie pieczęci urzędowych gmin, związków komunalnych i sejmików samorządowych, zawierających herb gminy lub województwa.
23. Pieczęć z wizerunkiem orła używana w urzędzie powinna być zgodna z wzorem ustawowym i starannie wykonana. Wzór orła, przeznaczony do stosowania przez osoby uprawnione w jednostce, powinien być ujednolicony (np. wielkość, grubość linii, kolor, ale także miejsce umieszczenia).
24. Pieczęcie urzędowe należy przechowywać w żelaznych szafach lub w kasetkach. Podczas urzędowania powinny one znajdować się w miejscu, dostępnym tylko dla pracownika odpowiedzialnego za pieczęć.
25. Pieczęcie, które nie mogą być używane z jakiegokolwiek powodu, w szczególności z powodu ich zużycia lub uszkodzenia, zniesienia jednostki organizacyjnej lub zmiany przepisów uprawniających

do używania pieczęci urzędowych, należy niezwłocznie przekazać do Mennicy Państwowej.

26. Możliwe jest umieszczenie godła oraz symboli samorządowych na papierze firmowym, wizytówkach, teczkach i innych przedmiotach. Ich użytkowanie powinno być jednak zastrzeżone dla najwyższych przedstawicieli danej jednostki.

V. HYMN PAŃSTWOWY I HEJNAŁ MIEJSKI

Przytaczamy zapis art. 14 ust. 1 ustawy w dosłownym brzmieniu:

„Podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu państwowego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju. Osoby obecne podczas publicznego wykonywania lub odtwarzania hymnu stoją w postawie wyrażającej szacunek, a ponadto mężczyźni w ubraniach cywilnych – zdejmują nakrycia głowy, zaś osoby w umundurowaniu obejmującym nakrycie głowy, niebędące w zorganizowanej grupie – oddają honory przez salutowanie. Poczty sztandarowe podczas wykonywania lub odtwarzania hymnu oddają honory przez pochylenie sztandaru”. Przepomnijmy jedynie, że zasada dotycząca pochylania sztandaru, nie dotyczy flag.

Podobne reguły należy zachowywać przy wykonywaniu hejnału miasta. Przypominają o tym zapisy uchwały Rady Miejskiej w Bełchatowie nr 78/VII/97 z dnia 19 czerwca 1997 r.: *„Hejnał miejski wykonuje się lub odtwarza publicznie w czasie uroczystości oraz świąt i rocznic państwowych i miejskich (§3). Podczas wykonywania lub odtwarzania hejnału miejskiego obowiązuje zachowanie powagi i spokoju (§4)”.*

VI. „KALENDARZ FLAGOWY”, CZYLI KIEDY PODNOSIĆ FLAGĘ PAŃSTWOWĄ ORAZ FLAGĘ BEŁCHATOWĄ?

Obowiązek podnoszenia flagi państwowej (art. 7 ust. 1 ustawy) został nałożony na organy państwa, organy administracji rządowej, państwowe jednostki organizacyjne, polskie statki żeglugi śródlądowej, ale także jednostki samorządu terytorialnego i samorządowe jednostki organizacyjne. Obowiązek ten dotyczy uroczystości oraz rocznic i świąt państwowych, a w przypadku organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego także ich sesji.

Z okazji świąt państwowych oraz innych uroczystości o zasięgu państwowym i lokalnym, ustawa zaleca podnosić, względnie umieszczać, flagę Rzeczypospolitej Polskiej na lub przed budynkami mieszkalnymi, na lub przed budynkami, w których prowadzi się działalność gospodarczą, a także w innych miejscach. W każdym przypadku obowiązuje oczywiście zachowanie zasady czci i szacunku wobec symboli państwowych oraz zdrowy rozsądek.

Od 2004 r., tj. od czasu nowelizacji ustawy, obywatele mają możliwość swobodnego używania barw państwowych. Zgodnie z obecnymi uregulowaniami prawnymi, barw Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo używać każdy, jak mówi ustawa, „w szczególności w celu podkreślenia znaczenia uroczystości, świąt lub innych wydarzeń”. Warto podkreślić, że flagę państwową mogą eksponować osoby prywatne także wówczas, gdy chcą uczcić ważne wydarzenia własnego życia.

Obowiązujące przepisy nie określają rodzaju i charakteru uroczystości oraz rocznic i świąt państwowych, z okazji których flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna być obowiązkowo podnoszona. Źródłem nieporozumień jest też występujący w ustawie termin „święta państwowe”. Zgodnie z terminologią stosowaną w innych aktach prawnych, na terenie RP obowiązują tylko cztery święta państwowe: wolne od pracy Święto Państwowe 1 Maja oraz trzy święta państwowe nieumieszczone w ustawie o dniach wolnych od pracy, tj. Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” (1 marca), Narodowy Dzień Pamięci

Powstania Warszawskiego (1 sierpnia), a także Dzień Solidarności i Wolności (31 sierpnia). Natomiast 3 maja i 11 listopada to, zgodnie z obowiązującymi ustawami, święta narodowe (Święto Narodowe Trzeciego Maja i Narodowe Święto Niepodległości), który to termin nie występuje w ustawie o godle, barwach i hymnie.

Nie istnieje zatem żadna centralna regulacja prawna, która określałaby precyzyjnie listę dni, kiedy flaga Rzeczypospolitej Polskiej powinna być obowiązkowo podnoszona. W raporcie NIK z 2005 r. stwierdzono: *„Ustawa nie stawia tu ograniczeń, co oznacza, że nie ma dni nieodpowiednich. Nie precyzuje jednak, w jakie dni flagi należy bezwzględnie eksponować”*. Na szczeblu regionalnym lub lokalnym, coroczne listy dodatkowych obchodów o charakterze miejscowym może ogłaszać właściwy organ.

Poniżej zaprezentowano listę świąt, w czasie których rekomendujemy podnoszenie flagi Rzeczypospolitej Polskiej na masztach lub/i jej umieszczenie w widocznych miejscach na budynkach urzędów oraz jednostek samorządowych. Listę wzbogacono o najważniejsze uroczystości obchodzone w kręgu lokalnej, bełchatowskiej społeczności, gdyż zwłaszcza podmioty samorządowe nie powinny zapominać o eksponowaniu symboli lokalnych: barw miejskich oraz flag powiatu i województwa. Nie ma przeszkód, by tych ostatnich używały także jednostki miejskie, z kolei jednostki powiatowe czy wojewódzkie mogą korzystać z barw miejskich. Oczywiście w dniach ważnych dla „małych ojczyzn”, warto eksponować – obok symboli samorządowych – również flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Poniższa lista ma charakter wyłącznie orientacyjny i pomocniczy. Stworzono ją w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, a także doniosłość niektórych dat dla polskiego państwa, polskiego narodu i osobliwie bełchatowskiej wspólnoty samorządowej. Mają one szczególne znaczenie w kontekście pamięci o przeszłych pokoleniach, a także w kontekście kształtowania i utrwalania postaw patriotycznych.

Symbole państwowe oraz samorządowe można, jak podkreślaliśmy wyżej, eksponować przez cały rok. Są jednak dni, kiedy wypada lub wręcz należy pamiętać o nich w sposób szczególny. Oto lista takich dni, zaprezentowana w porządku chronologicznym:

1 marca – Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”. Ustanowiony ustawą z dnia 3 lutego 2011 r. (Dz.U. z 2011 r. Nr 32, poz. 160) w hołdzie *„Żołnierzom Wyklętym – bohaterom antykomunistycznego podziemia, którzy w obronie niepodległego bytu Państwa Polskiego, walcząc o prawo do samostanowienia i urzeczywistnienia dążeń demokratycznych społeczeństwa polskiego, z bronią w ręku, jak i w inny sposób, przeciwstawili się sowieckiej agresji i narzuconemu siłą reżimowi komunistycznemu”*. W ustawie wyraźnie zapisano, że Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” jest świętem państwowym, co znaczy, że również jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne mają obowiązek podniesienia flagi państwowej Rzeczypospolitej Polskiej.

1 maja – święto państwowe wolne od pracy. Ustanowione mocą obowiązującej do dziś ustawy z dnia 26 kwietnia 1950 r. (Dz.U. z 1950 r. Nr 19, poz. 157 ze zm.). Użycie terminu święto państwowe nakazuje – zgodnie z art. 7 ustawy o godle, barwach i hymnie – podniesienie flagi Rzeczypospolitej Polskiej również przez jednostki samorządu terytorialnego i samorządowe jednostki organizacyjne.

2 maja – Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Ustanowiony na mocy art. 6a ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (Dz. U. z 1980 r., Nr 7 poz. 18 ze zm.). Ma moc obowiązującą w całym kraju i służy upowszechnianiu informacji o symbolach państwowych. Ich eksponowanie w tym dniu jest zatem oczywiste i obowiązkowe. Warto pamiętać, że 2 maja to także Dzień Polonii i Polaków za Granicą, ustawiony ustawą z dnia 20 marca 2002 r. (Dz.U. Nr 37, poz. 331) w uznaniu *„wielowiekowego dorobku i wkładu Polonii i Polaków za granicą w odzyskanie przez Polskę niepodległości, wierności i przywiązania do polskości oraz pomocy Krajowi w najtrudniejszych momentach”*, a także w celu *„potwierdzenia więzi*

z Macierzą i jednością wszystkich Polaków, tak mieszkających w Kraju, jak i żyjących poza nim". Znaczenie tego Dnia, opisane w ustawie, nakazuje traktować go jako święto państwowe.

3 maja – Święto Narodowe Trzeciego Maja wolne od pracy. Zostało ustanowione 29 kwietnia 1919 r. oraz przywrócone mocą ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o przywróceniu Święta Narodowego Trzeciego Maja (Dz.U. z 1990 r. Nr 28, poz. 160). Upamiętnia uchwalenie przez Sejm Wielki Ustawy Rządowej w 1791 r., która stała się swoistym testamentem politycznym I Rzeczypospolitej. Formalnie nie jest świętem państwowym, co należy uznać za usterkę legislacyjną. Faktycznie nikt nie ma wątpliwości, że dzień ten posiada status święta państwowego. Obchodzony jest uroczyście przez władze państwowe, powinien być także uczczony przez wszystkich obywateli. W tym dniu obowiązkowo eksponujemy flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

9 maja – Dzień Europy. Ustanowiony przez Parlament Europejski, w celu upamiętnienia projektu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, przedstawionego w 1950 r. przez ministra spraw zagranicznych Francji Roberta Schumana. Data ta jest prapoczątkiem Unii Europejskiej, natomiast Robert Schuman powszechnie uznawany jest za jednego z jej ojców. W Dniu Europy istnieje silne uzasadnienie dla wyeksponowania flagi Unii Europejskiej. Równocześnie jednak, na honorowym miejscu, należy wyeksponować flagę Rzeczypospolitej Polskiej oraz, ewentualnie, barwy Miasta Bełchatów.

16 czerwca – Dzień świętego Jana Pawła II, Patrona Miasta Bełchatowa. Ustanowiony uchwałą nr XXIX/243/12 Rady Miejskiej w Bełchatowie z dnia 21 października 2012 r. Data 16 czerwca jest rocznicą przekazania papieżowi Janowi Pawłowi II Aktu Nadania Honorowego Obywatelstwa Miasta Bełchatowa. Zgodnie z treścią uchwały, uroczyste obchody Dnia Patrona Miasta odbywają się w niedzielę przypadającą w dniu 16 czerwca, a w przypadku, gdy Dzień Patrona Miasta wypadnie w innym dniu tygodnia, w niedzielę bezpośrednio poprzedzającą ten Dzień. W dniach tych (najlepiej do późnego wieczora 16 czerwca lub poranka 17 czerwca) zdecydowanie zalecamy podnieść flagi zawierające barwy miasta Bełchatowa lub/i umieścić je na budynkach.

Mogą im towarzyszyć flaga Rzeczypospolitej Polskiej oraz flaga państwa Watykan (względnie flaga „papieska”).

II połowa czerwca – Dni Bełchatowa. Odbywają się mocą silnie utrwalonej już tradycji. Ich dokładny termin nie jest jednoznacznie określony – ustala się go każdego roku. W czasie trwania Dni Bełchatowa wszystkie samorządowe jednostki organizacyjne, zwłaszcza miejskie, powinny wyeksponować flagi zawierające barwy naszego miasta.

1 sierpnia – Narodowy Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego. Ustanowiony *„w hołdzie bohaterom Powstania Warszawskiego – tym, którzy w obronie bytu państwowego, z bronią w ręku walczyli o wyzwolenie Stolicy, dążyli do odtworzenia instytucji niepodległego Państwa Polskiego, sprzeciwili się okupacji niemieckiej i widmu sowieckiej niewoli zagrażającej następnym pokoleniom Polaków”*, mocą ustawy z dnia 9 października 2009 r. (Dz.U. 2009 Nr 206, poz. 1588). Ustawa wyraźnie stwierdza, że Dzień ten jest świętem państwowym, co obliguje również jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe jednostki organizacyjne do podniesienia flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego. Ustanowione ustawą z dnia 30 lipca 1992 r. (Dz.U. 1992 Nr 60, poz. 303) w zasadzie jako święto resortowe Sił Zbrojnych. Ma ono jednak charakter otwarty, ogólnopolski, czczą go najwyższe władze państwowe w czasie uroczystych obchodów przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Powszechnemu świętowaniu w tym dniu sprzyja fakt, że Święto Wojska Polskiego zbiega się w czasie ze świętem kościelnym Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, ustawowo wolnym od pracy. Geneza święta sięga II Rzeczypospolitej – 15 sierpnia wybrano wtedy jako pamiątkę zwycięstwa Wojska Polskiego nad wojskami bolszewickimi w roku 1920. W rozkazy Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 sierpnia 1923 r. zapisano: *„W dniu tym wojsko i społeczeństwo czci chwałę oręża polskiego, której uosobieniem i wyrazem jest żołnierz. W rocznicę wiekopomnego rozgromienia nawały bolszewickiej pod Warszawą święci się pamięć poległych w walkach z wiekowym wrogiem o całość i niepodległość Polski”*. Wydaje się, że takie jest

symboliczne znaczenie Święta Wojska Polskiego także dziś. Dlatego, należy uznać 15 sierpnia jako dzień święta państwowego, wpisującego się w najpiękniejsze polskie tradycje niepodległościowe.

31 sierpnia – Dzień Solidarności i Wolności. Ustanowiony mocą ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. (Dz.U. 2005 Nr 155, poz. 1295), „w celu upamiętnienia historycznego zrywu Polaków do wolności” w roku 1980. W ustawie wyraźnie zapisano, że Dzień ten jest świętem państwowym, podniesienie flag Rzeczypospolitej Polskiej jest zatem obowiązkowe.

1 września – Dzień Weterana. Ustanowiony w 1997 r. po kwietniowej zmianie ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. 1991 nr 17 poz. 75, t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 400). Dzień Weterana przypomina o dzielnych Polakach, którzy w trudnych dla Ojczyzny chwilach walczyli o jej całość i niepodległość. Ponieważ Dzień Weterana jednoznacznie wskazuje na wartości patriotyczne i sprzyja ich umacnianiu należy uznać go za święto państwowe. Tym bardziej, że przypada w dniu wybuchu II wojny światowej – polski żołnierz walczył na wszystkich niemal jej frontach, oddając olbrzymią daninę krwi w imię obrony najważniejszych, nie tylko ojczystych, ale także ogólnoludzkich wartości. W Dniu 1 września zaleca się podnoszenie flag Rzeczypospolitej Polskiej.

27 września – Dzień Polskiego Państwa Podziemnego. Nie jest on formalnie świętem państwowym, ustanowiła go bowiem uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 1998 r. (M.P. z 1998 r., Nr 30, poz. 413,414,415 i 416). W uchwale zapisano m.in.: „W dniu 27 września 1939 r., w obliczu kapitulacji stolicy, powstała pierwsza konspiracyjna organizacja niepodległościowa – Służba Zwycięstwu Polski. To historyczne wydarzenie zapoczątkowało budowę Podziemnego Państwa Polskiego, fenomenu w dziejach – nie tylko – II Wojny Światowej”. Dalej zaś dodano: „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wyraża szczególną wdzięczność i szacunek twórcom, ofiarnym działaczom podziemnych struktur Państwa Polskiego, a także tym wszystkim, którzy w wyjątkowo trudnych warunkach, z narażeniem własnego życia walczyli

o niepodległość Ojczyzny". Zaleca się, by w tym dniu wyeksponować flagę Rzeczypospolitej Polskiej oraz flagę zawierającą barwy Miasta Bełchatów – dla uczczenia pamięci bełchatowian, zaangażowanych w ruch oporu przeciwko zewnętrznym agresorom.

16 października – Dzień Papieża Jana Pawła II. Obchodzony na mocy ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o ustanowieniu 16 października Dniem Papieża Jana Pawła II (Dz.U. 2005 Nr 155, poz. 1296 i 1297). Ustawę uchwalono *„składając hołd największemu autorytetowi XX wieku, człowiekowi, który sięgając do źródeł chrześcijaństwa, uczył nas solidarności, odwagi i pokory, stanowczości i wyrozumiałości, mądrości*". 16 października 1978 r. kardynał Karol Wojtyła wybrany został papieżem. Uroczystości „papieskie” w Kościele polskim rozpoczynają się już w niedzielę poprzedzającą 16 października, również oficjalne uroczystości miejskie rozpoczynają się wcześniej – zwykle 13 października. Terminy te można przyjąć jako sygnał do wyeksponowania flag. Na pamiątkę przełomowego dla całego świata wydarzenia, podnosi się flagi Rzeczypospolitej Polskiej. W ten sposób uczczona zostaje pamięć wielkiego syna polskiej ziemi, do której przywiązania On sam nigdy nie ukrywał. W tym dniu zaleca się także równoczesne wyeksponowanie barw Miasta Bełchatów, w celu symbolicznego zmanifestowania głębokiego szacunku lokalnej społeczności dla Patrona Miasta. Możliwe jest także wyeksponowanie flagi państwa Watykan (ewentualnie flagi „papieskiej”), która w Dniu Papieża podkreśli fakt, że Jan Paweł II był głową Kościoła powszechnego na całym świecie.

11 listopada – Narodowe Święto Niepodległości. Ustanowione w 1937 r. w ostatnim okresie istnienia II Rzeczypospolitej, przywrócone następnie na mocy ustawy z dnia 15 lutego 1989 r. o ustanowieniu Narodowego Święta Niepodległości (Dz.U. z 1989 r. Nr 6, poz. 34). Święto ustanowiono *„dla upamiętnienia rocznicy odzyskania przez Naród Polski niepodległego bytu państwowego”* w roku 1918, a także *„walk pokoleń Polaków o wolność i niepodległość*". Już sama preambuła ustawy w sposób jednoznaczny wskazuje na wyjątkowy charakter święta o wymiarze wybitnie patriotycznym. Obok 3 Maja jest to najbardziej uroczyste obchodzone święto państwowe

w Polsce, ustawowo wolne od pracy. Formalnie statusu święta państwowego dzień 11 listopada nie ma, co jednak nie zmienia faktu ogromnej dla wszystkich Polaków doniosłości Narodowego Święta Niepodległości. W tym dniu podnosi się flagi Rzeczypospolitej Polskiej w całym kraju.

Powyższa lista, co raz jeszcze wypada pokreślić, ma charakter orientacyjny. Z pewnością można byłoby dodać do niej szereg innych ważnych dla narodu i miasta dat, jak np. 22 stycznia (dzień wybuchu powstania styczniowego), 21 czerwca (Narodowy Dzień Pamięci Poznańskiego Czerwca 1956), 29 oraz 30 listopada (w dniach tych rozpoczęło się powstanie listopadowe), a także następujące rocznice:

Marzec – rocznica rozstrzelania bełchatowskich żołnierzy Armii Krajowej przez Niemców. Pierwsi członkowie AK z Bełchatowa zostali zamordowani w drodze do aresztu na terenie dzisiejszego boiska Liceum Ogólnokształcącego im. Władysława Broniewskiego w marcu 1942 r. Dokładny termin obchodów miejskich uroczystości jest ruchomy, tzn. może być w każdym roku inny.

13 Kwietnia – w miesiącu kwietniu upamiętniamy makabryczny mord Sowietów na polskich jeńcach wojennych, przetrzymywanych w różnych obozach na terenie Związku Sowieckiego. Katyń, gdzie rozstrzelano więźniów Kozielska, jest symbolem tamtych tragicznych dla narodu polskiego wydarzeń. Obchody poświęcone pamięci pomordowanych odbywają się w skali ogólnopolskiej. 13 kwietnia jako Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiego został ustanowiony uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 listopada 2007 r. (M.P. z 20 listopada 2007 poz. 944), aktem, który nie jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. W naszym mieście rocznice zbrodni katyńskiej upamiętniamy przede wszystkim w czasie obchodów na terenie parafii Miłosierdzia Bożego. W tamtejszym kościele znajdują się urny z Dołów Śmierci z Katynia, Charkowa i Miednoje. Dzień obchodów miejskich nie jest jednoznacznie ustalony. Byłoby jednak bardzo wskazane, aby w dniu 13 kwietnia lub/i w dniu obchodów miejskich, względnie w czasie pomiędzy obiema datami (jeśli nie przekracza

on kilku dni), podnieść flagi Rzeczypospolitej Polskiej oraz flagi z barwami miasta. Na „niełudzkiej ziemi” zginęli bowiem również przedstawiciele bełchatowskiej społeczności.

Wrzesień – w pierwszą sobotę i niedzielę września corocznie odbywają się uroczystości wrześniowe poświęcone pamięci żołnierzy Zgrupowania gen. Ludwika Czyżewskiego – Honorowych Obywateli Miasta Bełchatowa. Zgodnie z tradycją zasadniczą część obchodów ma miejsce na terenie parafii pw. Wszystkich Świętych w Grocholicach oraz przy pomniku usytuowanym u podnóża Gór Borowskich. Rzeczą nad wyraz pożyteczną byłoby wyeksponowanie w czasie obchodów flagi Rzeczypospolitej Polskiej oraz flagi zawierającej barwy Miasta Bełchatów. Za rozwiązanie możliwe do przyjęcia można uznać pozostawienie flag, wyeksponowanych na masztach i budynkach począwszy od 1 września.

13 grudnia - Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego. Ustanowiony uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 grudnia 2002 r. (M.P. z 2002 r. Nr 59, poz. 799). Uchwała Sejmu nie jest źródłem powszechnie obowiązującego prawa, formalnie nie ma zatem obowiązku eksponowania flag. Ze względu na symbolikę 13 grudnia, należy jednak w tym dniu rozważyć podniesienie lub/i umieszczenie w odpowiednich miejscach na budynkach flagi Rzeczypospolitej Polskiej oraz flagi zawierającej barwy miasta. Pamięci Ofiar stanu wojennego poświęcone są bowiem również obchody miejskie, których najważniejszą częścią jest msza święta w parafii pw. Zesłania Ducha Świętego w Bełchatowie.

Pomimo oczywistych niedoskonałości „kalendarza flagowego”, Prezydent Miasta Bełchatowa postanowił jednak zarekomendować powyższą listę wszystkim, którzy pragną podjąć dzieło upowszechniania dobrych praktyk dotyczących używania symboli państwowych i samorządowych.

VII. PODSTAWY PRAWNE

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1980 r. Nr 7, poz. 18 z późn. zm.).

- Ustawa z dnia 26 kwietnia 1950 r. o ustanowieniu dnia 1 maja świętem państwowym (Dz. U. z 1950 r. Nr 19, poz. 157 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz.U. z 1951 r. Nr 4, poz. 28 z późn. zm.).
- Dekret z dnia 7 grudnia 1955 r. o godle i barwach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz o pieczęciach państwowych (Dz. U. z 1955 r. Nr 47, poz. 314 z późn. zm.) – akt uznany za uchylony, ale według niektórych interpretacji zachowujący ważność w szczegółowych kwestiach, o których mowa w tekście.
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 1971 r. Nr 12, poz. 114 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1989 r. o ustanowieniu Narodowego Święta Niepodległości (Dz.U. z 1989 r. Nr 6, poz. 34).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o przywróceniu Święta Narodowego Trzeciego Maja (Dz.U. z 1990 r. Nr 28, poz. 160).
- Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 1991 r. Nr 17, poz. 75, z późn. zm.).
- Ustawa o ustanowieniu Święta Wojska Polskiego (Dz.U. z 1992 r. Nr 60, poz. 303).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o ustanowieniu 2 maja Dniem Polonii i Polaków za Granicą (Dz.U. z 2002 r. Nr 37, poz. 331).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o ustanowieniu dnia 31 sierpnia Dniem Solidarności i Wolności (Dz.U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1295).

- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. o ustanowieniu 16 października Dniem Papieża Jana Pawła II (Dz.U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1296 i 1297).
- Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2012 r., poz. 161).
- Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o ustanowieniu Dnia Pamięci Powstania Warszawskiego (Dz.U. z 2009 r. Nr 206, poz. 1588).
- Ustawa z dnia 3 lutego 2011 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” (Dz.U. z 2011 r. Nr 32, poz. 160).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o ustanowieniu Narodowego Dnia Zwycięstwa (Dz.U. z 2015 r., poz. 622).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1955 r. w sprawie tablic i pieczęci urzędowych (Dz.U. z 1955 r. Nr 47, poz. 316 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad podnoszenia flagi państwowej z godłem Rzeczypospolitej Polskiej przez polskie przedstawicielstwa dyplomatyczne, urzędy konsularne oraz inne oficjalne przedstawicielstwa i misje za granicą (Dz.U. z 2002 r. Nr 34, poz. 324).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 września 1998 r. w sprawie ustanowienia Dnia Polskiego Państwa Podziemnego (M.P. z 1998 r., Nr 30, poz. 414).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 grudnia 2002 r. w sprawie ogłoszenia 13 grudnia Dniem Pamięci Ofiar Stanu Wojennego (M.P. z 2002 r. Nr 59, poz. 799).
- Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie ustanowienia Dnia Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej (M.P. z 2007 r. Nr 87, poz. 944),
- Uchwała nr 58/V/97 Rady Miejskiej Bełchatowa z dnia 28 kwietnia 1997 r. w sprawie Herbu Miasta Bełchatowa.
- Uchwała Rady Miejskiej Bełchatowa nr 78/VII/97 z dnia 19 czerwca 1997 r. w sprawie hejnału miejskiego.
- Uchwała nr XXIX/243/12 Rady Miejskiej w Bełchatowie z dnia 21 października 2012 r. w sprawie ustanowienia Dnia błogosławionego Jana Pawła II Patrona Miasta Bełchatowa.

VIII. BIBLIOGRAFIA

1. Adamczewski Marek, *Adam i Ewa w Raju, czyli o herbie miejskim Bełchatowa w latach 1737-1997* [w:] *Bełchatów: Szkice z dziejów miasta*, pod red. Dariusza Roguta, Piotrków Trybunalski 2005.
2. *Informacja o wynikach kontroli używania symboli państwowych przez organy administracji publicznej*, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2005.
3. Guzek Krzysztof, *Watykańskie flagi*, artykuł dostępny na stronie internetowej http://www.pogotowieflagowe.pl/artykuly/watykanskie_flagi.html (dostęp: 04.04.2016 r.).
4. Jaworowska Aleksandra, *Orzeł Biały. Herb państwa polskiego*, Warszawa 2003.
5. Kopczewski Jan Stanisław, *O naszym hymnie narodowym*, Warszawa 1988.
6. *Orzeł Biały: herb Państwa Polskiego*. Materiały sesji naukowej w dniach 27-28 czerwca 1995 roku na Zamku Królewskim w Warszawie, pod red. Stefana Krzysztofa Kuczyńskiego.
7. Pilawski Krzysztof, *Kalendarz Polski. Przewodnik po świętach*, Warszawa 2010.
8. Russocki Stanisław, Kuczyński Stefan Krzysztof, Willaume Juliusz, *Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej: zarys dziejów*, wyd. 3, Warszawa 1978.

9. Skwarło Radosław, *Pieczenie urzędowe*, „Wspólnota” Nr 21 z 27.05.2006
10. *Współczesna heraldyka samorządowa i jej problemy*, pod red. Wojciecha Drelicharza i Zenona Piecha, Kraków 2000.
11. *Wywieszamy flagi, ale czy prawidłowo?* Wywiad z Tadeuszem Jeziorowskim, członkiem Komisji Heraldycznej przy MSWiA (obecnie MSW) dostępny na stronie internetowej portalu Moje Miasto Poznań: <http://www.mmpoznan.pl/316715/2010/4/15/wywieszamy-flagi-ale-czy-prawidlowo?category=news> (dostęp: 04.04.2016 r.)
12. Znamierowski Alfred, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003.
13. Znamierowski Alfred, *Protokół flagowy*, dostępny na stronie internetowej Instytutu Heraldyczno-Weksylologicznego: http://www.albumpolski.pl/IHW_WWW/index.php?act=view&ktg=32&idt=125 (dostęp 04.04.2016 r.).
14. Znamierowski Alfred, *Wielka księga heraldyki*, Warszawa 2008.